

Ljubljana, 18./V. 1922. — II./20.

Emil D. Stefanovič
lastnik in odgovorni urednik.

Za amnestijo.

Štiri leta bodo kmalu minula od postanka Jugoslavije, a celo to dobo ni bilo splošne amnestije za vojaške in politične obsojence. Vse druge države so že po vojni nekolikokrat proglasile splošno amnestijo za vojaške in politične obsojence. V Češki in Irski so bili politični krivci že po večkrat amnestirani. Amnestija se je raztezala celo na osebe, ki so se z orožjem v roki uprle državnim oblastem. Sovjetska Rusija je, izvzemši generala Wrangela in še par drugih kontrarevolucionarnih vojskovodij, izdala amnestijo celo za take ljudi, ki so se borili proti proletarski vladi s topovi in mitraljezi. Celó do mozga brutalna Horthyjeva vlada je že izdala amnestije za politične krivce.

Povsod so bile amnestije za politične obsojence — le jugoslovanski vladni krogi še niso izdali niti ene amnestije za politične obsojence, da celo pomilovanje Alijagića, kljub prošnji celega sodnega dvora, je vlada, v zastopstvu odsotnega vladarja, odklonila. Pa se še čudimo, da ima civilizirani svet o tej zemlji tako nelaskavo mnenje! In je-li krivda samo na Črnogorcih, če bodo ljudje iz kulturnih dežel, imeli mnenje o nas, da smo dežela »evropskih barbarov«?

Jugoslovanske ječe so polne vojaških in političnih obsojencev. So ljudje, ki leže v teh ječah od časa obstoja te države. So ljudje, ki sede že leto dni v preiskovalnem zaporu, ne da bi se jih do danes postavilo pred redno sodišče. So ljudje, ki sede mesece in mesece po ječah, samo zato, ker jih je denunciral kak agent, a la Dimitrijevič, tajni detektiv beogradske policije, ki ga je pred kratkim sodišče v Zaječaru obsodilo na 20 let težke ječe v okovih zavoljo razbojništva. So delavci v zaporih, ki se jih sodi, ker so hoteli s štrajkom doseči boljši kos kruha. Drugi delavci so že obsojeni v dolgoletno ječo in celo na smrt, ker so s štrajkom hoteli zboljšati svoje bedno stanje. So v ječah ljudje, ki jih je sodišče oprostilo hudodelstva udeležbe pri atentatu na regenta, ki jih je sodišče oprostilo zločina soudeležbe na tajnih organizacijah za nasilno spremembo državne vladavine, a ki so vendar obsojeni za spise, ki jih državno pravdnštvo ni konfisciralo in za govore, ki so jih govorili nemoteno vpričo vladnih zastopnikov.

Vedna preganjanja, zapiranje, sodni procesi in obsodbe proti proletariatu — to je pravna podlaga jugoslovanske države, za koje postanek je prelil proletariati svojo srčno kri v svetovni vojni, gonili in zapirali so stotine proletarcev v Avstriji, Bosni in Ogrski; desetisoči invalidov in stotisočeri grobovi po vseh bojiščih oznanjajo žrtve proletariata za to državo. Ta proletariati, ki je v vojni plačal toliko krvnega davka za koristi kapitalističnega razreda, je v novi državi izpostavljen najkrutejšim mukam, največjemu ponižanju po ječah in po vešalih.

Proti proletariatu pa se postopa v tej državi še s hujšim in opasnejšim preganjanjem kakor so ječe in vešala, in to je — izgon v »pristojno« občino. To je policijsko postopanje po takozvanem »Vagabundengesetzu«. Delavec, ki je *osumljen*, da je komunist, zgubi pravico na eksistenco. Postopa se z njim hujše kakor z največjim zločincem. Ker ta zgubi pravico na svobodo, ali ohranjena mu je mogočnost eksistence. Vzemimo delavca, ki je v Zagrebu rojen, tu se je oženil in tu služi že leta in leta pri istem podjetju kot elektromonter in tako preživlja sebe in svojo rodbino. Tega delavca denuncira nekdo, da je »nevaren« komunist. Dokazov za »proti-drjavno« delovanje ni, ne more se ga postaviti pred sodnijo in prežene se ga policijskim potem v »zavičajno« (pristojno) občino. In ta delavec se mora seliti v »zavičajno« vas, ki je niti ne pozna, ker je pristojnost podedel od očeta, ki je že v mladih letih sam odšel v mesto s trebuhom za kruhom. Kaj naj počne elektromonter v tej zagorski vasi? Kje naj dobi zaslužek? V večji kraj ne sme, ker ga iztirajo, dela ne dobi, ker nihče neče

v službo politično sumljivih elementov. Rodbina propada, strada, umira glada, če hočejo živeti morajo konečno krasti. In zakaj vse to? Zato ker je nekdo denunciral očeta, da je »prekucuh, komunist, atentator itd.« Priznati se mora naši policiji in državni upravi, da je z izgonom v »zavičajno« občino iznašla najmodernejši način ubijanja. Tako se ubija ljudi, ki se jim ni ničesar dokazalo, ljudi, ki so le *osumljeni* komunističnega mišljenja. Navadna denunciacija, često plod osebnega sovraštva, je dovoljna, da se človeka izžene tekom 24 ur. On nima često niti časa, da bi se branil, ne dobi niti pismene odločbe o izgonu, nima pravice na zagovornika, niti pravice pritožbe. Beseda policijskega uradnika odločuje. V tem slučaju ima policijski komisar večjo moč kakor kak turški paša. Če se kdo zavzame za pregnanca pri višji inštanci, t. j. pokrajinski vladi, odločuje ta zopet na podlagi poročila policijske oblasti. To postopanje v izgonških vprašanjih je nevredno civilizirane države in je v nasprotju z načeli pravne države.

Iz teh vzrokov zahtevamo danes, ko se bliža prilika, da se da amnestiji, o kateri se govori že 4 leta.

1. Da se obsojencem, ki so sojeni za politične in vojaške delikte, odvzamejo verige z nog in se jih pusti na svobodo.

2. Da se iz zaporov izpuste vsi politični krivci, pa naj so že sojeni ali le v preiskovalnem zaporu.

3. Da se pomiloste vsi, ki so obsojeni na smrt, predvsem pa tisti, ki so obsojeni na smrt vsled političnih deliktov.

4. Da se ukinejo vse odredbe o izgonih v »zavičajne« občine, in da se dovoli vsem izgnancem in onim, ki so pobegli v inozemstvo zaradi izгона, svoboden povratek in svobodno izbiro bivališča in potovanja.

5. Da se sramotni »Vagabundengesetz« sploh odpravi za politične delikte. Kdor je kriv naj ga sodi pristojno sodišče, nikakor pa niso dopustni izgoni potom policije le na podlagi sumničenja. Izgon ima nekaj opravičenosti za klateže, žeparje in podobne elemente, izgon političnih krivcev in osumljencev se mora prepovedati.

6. Prestati morajo šikaniranja pri izvrševanju opcijske pravice. Vsakemu, ki ima pravico, da optira za naše državljanstvo, se ima isto priznati ne glede na njegovo politično mišljenje.

Kot glasilo zatiranega delavskega razreda, mi tem bolj povdarjamo te naše zahteve, ker dosedaj v Jugoslaviji še ni bilo splošne amnestije za politične krivce; ker je danes po ječah Jugoslavije veliko delavcev in njihovih predstavnikov; ker so še danes delavci, ki so obsojeni na smrt, ker to zahteva buržuazna »pravica«, a ne objektivni in materialni dokazi.

Kot glasilo zatiranega in mučenega proletariata zahtevamo, da se ti naši postulati izpolnijo, ker so proletarci danes predsedeli skupaj že čez 1000 let v tej državi in 10.000 proletarcev in njihovih rodbin se klati po državi vsled izgonov in pada od dne do dne v vse večji obup in bedo.

Ko zahtevamo amnestijo, vemo, da soglašajo z nami ne le vse tisočglave množice proletariata, ampak sploh vsi napredni in kulturni elementi te države. Skrajni čas je, da se tudi pri nas začne upoštevati kulturno vest našega ljudstva!

Zato, dajte splošno pomilovanje vsem, ki so obsojeni na smrt, posebno pa tistim, ki so obsojeni na smrt zaradi političnih deliktov!

Odprite vrata ječ in pustite na svobodo vse, ki so obsojeni zavoljo vojaških ali političnih činov!

Odpravite sramotni »Vagabundengesetz« za politične osumljence!

To je zahteva celokupnega delovnega razreda, še več, to je zahteva vseh kulturnih in naprednih ljudi v tej državi!

Sodrugri rudarji!

Vsled nepopisnega terorja, ki ga izvaja Trboveljska premogokopna družba nad rudarji, posebno nad zaupniki delavstva in njegovih organizacij potom svojih uradnikov, ki sovražijo, kakor zagrizeni Vsenemci, slovensko delavstvo, in ker so začeli v zadnjem času **brez vzroka** odpuščati iz službe naše najboljše sodruge, pozivamo vse rudarje, da takoj javijo vse slučaje odpusta, psovovanja in šikaniranja, ki so jih zagrešili družbini uradniki in pazniki nad delavstvom, ter ob enem havedejo vse priče teh dejanj, Centralni upravi Zveze rud. del., da lahko skliče Zveza rud. del. že v nedeljo, 28. t. m. po vseh revirjih protestna zborovanja.

Centralna uprava
Zveze rudarskih delavcev
Trbovlje.

M. L.:

Strokovna politika neodvisnih strokovnih organizacij.

I.

V Jugoslaviji vlada danes **gospodarska in politična reakcija**. Gospodarska reakcija se javlja v tem, da je **delavstvo izročeno najbrezobzirnejšemu izkoriščanju** s strani delodajalcev. To so na eni strani privatni kapitalisti, na drugi strani država, ki je v Jugoslaviji največji in najmočnejši delodajalec. Delavstvo je **brez socialne zaščite**. In vzeli so mu še ono zaščito, ki jo je imel v stari Avstriji. Na podlagi »Obznane« in zakona za zaščito države so politične oblasti razpusile delavske strokovne organizacije. S tem so izgubili delavci poslednjo zaščito, ki so jo imeli. Premoženje teh organizacij pa je policija izročila voditeljem Glavnega radniškega saveza, ki so to tudi sprejeli. Delavstvo nima **koalicijske pravice**, delavstvo se ne sme svobodno združevati. Policija hoče spraviti delavstvo pod vodstvo Glavnega radniškega saveza v Beogradu, o katerem pa hrvatsko in srbsko delavstvo noče ničesar slišati, ker so voditelji tega Saveza aktivno pomagali pri uničevanju strokovnih organizacij. Delavstvo tudi nima **svobode zborovanja**. Če političnim oblastem ni po volji kak govornik, mu enostavno prepovedo govoriti. In shodi so dovoljeni samo pod gotovimi pogoji. Najtežji udarec gospodarske reakcije pa je **prepoved štrajka**, ki je poslednje sredstvo samoobrambe. Tudi to orožje je vzeto delavstvu in to rudarjem in železničarjem, torej onemu delavstvu, ki tvori ogromno večino delavstva in ki je danes najbolj izkoriščano.

Kljub temu, da je danes draginja v celi državi enako velika, so vendar **mezde zelo različne**. Slovensko delav-

stvo je v tem oziru na najslabšem. Zasluge v Sloveniji je najnižji četudi so tržne cene iste kakor v Beogradu. Podjetniki imajo interes na tem, da drže mezde v Sloveniji nizko, da tako tlačijo tudi mezde v ostali državi.

Roko v roki z gospodarsko reakcijo gre seveda tudi politična, ki je **oropala delavstvo njegovih zakonitih zastopnikov v parlamentu in v vseh drugih zastopih**. Tako je ostalo delavstvo brez zagovornikov in zaščitnikov napram oblastim. Izročeno je samovolji, vsled česar se huje pritiska gospodarska reakcija.

Delavski razred je v Jugoslaviji **številno slab**. Ogromna večina prebivalstva so kmetje, ki so v veliki meri nepismeni, nezavedni in žive raztreseno po vaseh na svojih zemljiščih. Ta kmetjska masa, nezbujena in nevedna je najmočnejša opora današnje gospodarske in politične reakcije.

Poleg tega je Jugoslavija zemlja, ki živi v popolni odvisnosti od imperijalistične Francije. In tudi tam vlada danes najbrezobzirnejši protidelavski režim. Tej Franciji pa slepo služi vojaško-monarhistična klika, ki vlada danes v Jugoslaviji s pomočjo Francije. Smo danes v resnici **francoska kolonija**, kjer živi proletarijat v kolonialni sužnosti.

To so v širokih črtah razmere, v katerih živi danes jugoslovansko delavstvo. To so tla, kjer stojimo. To je ječa, iz katere velja priti. To ne pojde od danes do jutri. Boj je težak in dolgotrajen. Brez potrpežljivosti ne pridemo kmalu do cilja, pa tudi ne brez boja.

Občinske volitve v Sloveniji.

V najkrajšem času, v nekaterih občinah še tekom tega meseca, bodo pri nas občinske volitve za mandate, ki jih je reakcionarni režim razveljavil. Dolžnosti razredno-zavednoga proletariata v tem boju so:

1. Vsak delavec, nameščenec in mali kmet na pregleda volilni imenik, (ki mora biti povsod javno izložen), je-li v volilnem imeniku vpisan on in njegovi znanci-proletarci, ki imajo volilno pravico. Če niso vpisani, naj takoj zahtevajo, da se to zgodi! Isto tako zahtevajte, naj se izbrišejo iz volilnega imenika osebe, ki nimajo volilne pravice! To je zelo važno, ker buržuazna županstva in gerentstva bodo skušala na vsak način proletarce oropati njihovih volilnih pravic, dočim bodo vpisavala svoje pristaše, čeprav nimajo po zakonu volilne pravice. **Volilne imenike preglejte in popravite po vseh občinah.**

2. V občinah, kjer se vrše nadomestne volitve (t. j. kjer se voli le toliko obč. odbornikov, kolikor mandatov je bilo razveljavljenih), zahtevajte razredni ponos in čut pravice od proletarcev, da se volitev ne udeležijo. Način, da bodo za razveljavljene mandate, volile razven proletarcev, še ostale stranke, kojih mandati so nerazveljavljeni, pome-

nja za proletarijat krivico in žalitev: ker to je kršenje **enake volilne pravice**, ker to pomenja, da imajo buržuazni volilci **dvojno volilno pravico**. Zato bodo v teh občinah proletarci popravili volilne imenike, ne bodo pa postavili nobenih list in bodo agitirali, da ne gre nihče na volišče, ker je ta način volitev nasilno dejanje režima nad proletarskim razredom.

3. V občinah, kjer je bila razveljavljena večina mandatov, se vrše nove obč. volitve (t. j. vsi občinski odborniki se volijo na novo). V teh krajih je dolžnost proletariata, da postavi svoje najboljše, najspodobnejše in najdelavnejše moze na kandidatno listo. Da sestavi jasen načrt ali program, kako naj bi se delalo v občini za interese delovnega razreda. Predvsem pa razvijte vse moči, da bodo Vaši kandidatje izvoljeni in da dobite občine v svoje roke. V današnji kapitalistični družbi, sicer tudi občina s socialistično razredno zavedno večino ni v stanju vpeljati socializma; ali z resnim delom, se lahko mnogo pomaga proletariatu v njegovi bedi. Občina v rokah proletariata je trdnjava v našem boju za končne cilje socializma.

Genovska konferenca.

Genovska konferenca bo končana te dni. Njen edin pozitiven uspeh je (proti volji njenih očetov!) rusko-nemška pogodba. Konferenca pa ima velikanski pomen, da je pokazala, da kapitalisti niso v stanju Evropo gospodarsko ozdraviti. Deklamirali so Lojd Zorži, Barthou, Beneši, Facte in Ninčići o bratstvu, miru itd. — a hoteli so le, da pokore Rusijo, da jo prisilijo, da se odreče socializmu. »Kar hočete, Rusi, vse vam damo, samo poklekните pred zlato tele in molite ga!« — A Rusi so pokazali, da so močje. Vse so storili, da bi omogočili miren razvoj Evrope, kar jim je bilo mogoče. Socializmu se pa odreči niso mogli in smeli, ker bi s tem

izdali interese celokupnega svetovnega proletariata. Niso smeli priznati privatne svojine, ker to bi pomenilo izdajstvo socialističnih načel. To dobro čuti in vidi svetovni proletarijat in on bo Rusiji pomagal, on bo postavil enotno bojno fronto proti kapitalistični reakciji. Gotovo socialistični voditelji II. internacionale (ministri v kapitalističnih državah) skušajo preprečiti sestanek in konferenco svetovnega proletariata, ki naj bi pokazala enotno voljo vseh delovnih ljudstev, za boj za doseg socializma. Ali ti ministerjalci so osamljeni. Svetovni proletarijat ve kaj ima storiti in proti konferenci v Genovi bo postavil on konferenco vseh pro-

letarcev. Interesi proletariata so interesi Rusije. Proletariat ve, da brez njega ne gre noben stroj, ne parnik, ne železnica in on bo svojo moč postavil za doseg svojega cilja — socializma. Prvega maja je zahteval tudi slovenski proletarijat sklicanje 9 članskega odbora vseh treh internacional, ki naj bi v najkrajšem času sklical kongres svetovnega proletariata. Kapitalizem se je preživel, on se je pokazal nesposobnega, da reši Evropo gospodarskega propada. Treba je, da se proletarijat vseh struj

Socializem je postal nujna potreba, a to ne le zato, ker proletarijat več ni voljan živeti pod sedanjimi življenjskimi pogoji, ki mu jih nudijo kapitalistične vrste, ampak tudi zato, ker, če ne

sestane, dogovori o najvažnejših nalogah, ki jih imamo v sedanji dobi. Naša ura prihaja in mora nas najti zjedinjene in močne, da uresničimo svojo zgodovinsko nalogo, da postavimo temelje novemu družabnemu redu, ki ne bo poznal ne izkoriščancev in ne izkoriščevalcev. Socializem prihaja, da pride čim prej in brez nepotrebnih žrtv, mora skrbeti celokupen proletarijat.

Proletarij vseh dežel, ujedinite se v močno falango, da dosežemo z združenimi močmi svoj končni cilj.

izpolni proletarijat svoje, od zgodovine mu odkazane razredne naloge in ne uresniči socializma, stoji Evropa pred poginom.

Roza Luksemburg.

Balkanizem na železnici.

Premikač, to je delavec, kateri opravlja najnapornejšo in najodgovornejšo službo na železnici, izvršuje to službo, zvest si svojega teškega življenja v lepem ali grdem vremenu, ponoči ali podnevu, v vročini ali v mrazu, more izvršiti svojo službo, da odhajajo in dohajajo vlaki točno na postajo, in da dobi vsaka stranka o pravem času svoj pričakovani voz.

Dne 13. maja zvečer tudi pridemo v službo kakor po navadi zvečer ob 7. uri; nenavadni večer, dež, ploha in tema, dežja smo prestali letos sicer silno veliko ali toliko ne edenkrat kakor ta večer, ne tako kmalu. Po dvanajsturnemu napornemu, težkemu delu, mokri in lačni se opravljajo delavci tretje skupine, obstoječe iz petih mož, proti domu k počitku, ali že je bil tu mož postave. Vi morate z menoj na policijsko stražnico ker ste osumljeni tatvine. (Da bode javnost informirana imamo plačano kolodvorsko žel. stražo in kralj. stražo, torej dve straži.) Gre nas vseh

pet v svesti si svoje nedolžnosti z namenom, da se bode cela stvar kmalu končala, ali ta strogi izpraševatelj vesti in zadrževatelj spanja in počitka nas je mučil do 4. ure popoldan, doma so nas čakale žene, v strahu, kaj se je pač moralo pripetiti, da nas ni domu. Izpuščeni smo bili, zakaj? Zato, ker mi nismo tatovi, zato ker mi v službi in v zven službe ne krademo, zato ker mi živimo od dela od plače, sicer slabe ali vendar. Svetujemo obratnemu ravnateljstvu in ravnateljstvu kr. policije, da svoje stražnike, sicer slabo plačane, podučijo, da pazijo na železničarje ponoči tudi drugi. Prepovemo pa si nas šikanirati in mučiti na tak način, ker dostop na kolodvor imajo vsi verižniki in solidni trgovci, spremljevalci voz, natakariji konj in goved itd. eno naj obvelja, ali plačate nas, da lovimo tatove, ali za premik, ali pa, da se držimo vsak svoje predpisane službe, v toliko, da se razumemo.

Prizadeti.

Skromnost gospoda Rupnika.

Gospod Rupnik je pozval na železničarskem shodu, ki ga je sklical klerikalec Beltram v »Mestni dom« v Ljubljani navzoče, naj pridejo na dan z lumparijami, če ve kdo za katero. Nato sem se jaz oglašil in dejal med drugim: »*Kar se pa lumpariji tiče, katere je omenil gospod Rupnik, pa rečem, da jih ima toliko, da jih ne odnese niti slon.*«

Radi teh besed me je tožil pri meščanskem sodišču radi žaljenja časti in sem bil obsojen na 600 kron denarne kazni. Ne priobčeval bi tega. Storit to le radi tega, da proletarijat spozna voditelje žolte Zveze jugoslovanskih železničarjev.

Gospod Rupnik je namreč napisal ob tej priliki v »Jugoslaviji« in v »Jugoslovanskem železničarju«, da mu je dalo sodišče popolno zadoščenje. Skromen je gospod Rupnik, če se zadovolji s sodbo meščanskega sodišča v proletarski stvari, v kateri meščansko sodišče drugače soditi ne more.

V proletarski stvari more pravilno soditi le proletarijat. *Zakaj sem očital g. Rupniku lumparijo in zakaj nisem hotel preklicati?*

Ob priliki železničarskega štrajka 1. 1920 so se tudi člani Zveze pritožili volji svojih voditeljev pridružili štrajku. V dnevi, ko je postala situacija najbolj kritična in je klerikalna vlada s Korošcem pričela nastopati proti železničarjem z oboroženo silo, je sklical Rupnik v »Narodni dom« člane Zveze na shod, na katerem je dejal, *da je vse doseženo, pragmatika in vse zahteve, da je Korošec to osebno obljubil, vsled česar ni nič povoda za nadaljevanje štrajka. Nadaljevanje štrajka bi značilo, da je štrajk političen in ne gospodarski.*

Posledica tega je bila, da so se iz vrst Zveze pojavili »štrajkbreharji«, ki so prelomili enotno fronto štrajkujočih železničarjev. Poleg tega pa je dal g. Rupnik v svojo izjavo, da pomeni vsako nadaljevanje štrajka, da je štrajk političen in ne gospodarski, povod razbesnelemu meščanskemu časopisju, da je tem-

bolj udarilo na one železničarje, ki so zvesto vztrajali v štrajku in jim podtikalo politične pučistovske cilje.

Posledice Vašega dela so se kmalu pokazale: Klerikalni vladi ste dali korajžo, da je pustila streljati na Korošcev, Brejčev in Remčev komando v žive mase bežečih otrok in žen, da je pustila zapreti glavne zapupnike delavstva v celi Sloveniji, da je vrgla na cesto na tisoče delavcev in njihovih družin, ki še danes stradajo, da se je pričel po železnicah najhujši teror, ki so ga podpirali z denunciacijami ljudje iz Zveze. In ali niso tudi današnje obupne razmere železničarjev posledica Vašega dela, ki ste v odločilnem trenutku zlomili enotno borbena fronto, ustvarili krumirje in dali s tem buržuaziji pogum, da je udarila brezobzirno in pustila mrtvim na Zaloški cesti zaigrati poskočne koračnice?

Gospod Rupnik, ali razumete, zakaj sem Vam očital lumparijo? In Vi dobro veste, da sem ta dejstva iznesel tudi na sodniji.

Vi ste se izgovarjali, da Vas je zapeljal tedanji železničarski minister klerikalec Korošec z njegovo obljubo. Ne verjamem, da ste tako naivni, da bi bili iskreno verjeli Korošcu, predstavniku delodajalca, ki je imel v prvi vrsti interes, da zlomi stavko za vsako ceno. In Vi ste mu šli na lim zavedno ali pa nezavedno. Krivda je v vsakem slučaju na Vaši strani, ker v štrajku mora biti delavski voditelj previden mož in ne lahkoverni otrok. Vi sami ste priznali pred sodnikom, da smatrate razdiranje stavke za lumparijo.

Gospod Rupnik, železničarji naj sodijo, kakšno je bilo Vaše delo v najkritičnejšem trenutku stavke, ker oni so k temu poklicani, ne pa meščansko sodišče in meščanski sodniki, ki morajo obsoditi stavkujoče, stavkokaze pa pohvaliti.

Tako je v meščanski družbi. Zato trdim, da ste zelo skromni, če se zadovoljite s sodbo meščanskega sodišča, da Vam reši proletarsko čast.

Ivan Baznik, železničar.

Nevarno orožje buržuazije.

Tisočleten boj zatiranih proti pešici izkoriščevalcev divja, ko še nikdar. Buržuazija ve, da mora podleči in vsa sredstva, ki jih ima na razpolago vsled svojega bogastva, vporablja v tem boju. Izjemni zakoni in laskanje delavstva, bič za nevstrašene borbe in dobre službe za izdajalce, vse ji pride prav. Ona pa hoče razkrojiti naše vrste in zato ovira izobraževalno delo med proletariatom, ker ve, da bo spoznal zadnji proletarec svoj položaj in svojo moč, konec njenega paševanja. Zato hoče ljudstvo nevedno, da ga lahko izrablja. Najboljši podpornik v tem delu za kapitalizem so oštarije. Pijanec ne bo nikoli borec, pijanec je mevža in hitro postane izdajalec. Zato kljub temu, da se na papirju bori proti alkoholu, vlada in buržuazija ne stori ničesar, da bi uničila največjega škodljivca ljudstva — alkohol. Sodrugi! Če hočete zmagati, morate storiti silno, disciplinirano armado proletariata. Vo-

jak na straži se kaznuje s smrtjo, če ni trezen. Mi smo vsi na straži za najsve-tejše pravice proletarskega razreda. Bijemo največji in najtežji boj, ki ga pozna zgodovina — boj za osvoboditev delovnega ljudstva, boj za končne cilje socializma. Zato moramo biti trezni — če hočemo zmagati. Sodrugi! Vsi na delo proti pijanstvu! Vsi zavedni delavci, vse organizacije, napnite vse moči, da bodete tiste, ki danes trtijo po oštarijah denar in zdravje v korist buržuazije, privedli v organizacije in delavske čitalnice. Kjer je mogoče snujete delavske domove, kjer bo čitalnica, kjer bo delavec po napornem delu našel razvedrilo — ne pa štrupa, ki mu ga nudi danes oštarija. Boj proti pijanstvu in alkoholu je del našega razrednega boja proti kapitalizmu!

Posebno zavedna proletarska mladina ima v tem boju važno in častno nalogo.

Mednarodni pregled.

Rusija. Ruski uvoz je znašal januarja 1922 89.500.320 kg (januarja 1921, 12.072.060 kg). Ruski izvoz je znašal januarja 1922 16.380.000 kg (januarja 1921, 589.680 kg).

Proslava 1. maja v Moskvi. Velikanskega obhoda se je udeležilo čez 500.000 delavcev in kmetov. Govoril je L. Trocki. Glavna zahteva je bila enotna fronta svetovnega proletariata proti enotni fronti kapitala.

Sodba meščana o ruskih razmerah: Jurij Cleinow, poročevalec meščanske »Deutsche Allg. Ztg.«, piše o cenzuri v Rusiji dne 30. aprila 1922: »Po lastni sodbi, ki sem si jo vstvaril tekom 25 let, lahko trdim: nikoli ni rusko časopisje tako prostodušno in brezobzirno kritiziralo razmere pri uradih, po železnicah in pri gospodarstvu in nikoli niso najvišji vladni organi kritike tako radi in stvarno ter brezobzirno upoštevali, kakor dandanes v Moskvi.

Kovinarska Industrija. Ruska kovinarska industrija je organizirana v 27 velikih zvezah, ki obsegajo 155 tovarnen. Zveza kovinarskih delavcev šteje 534.626 članov.

Anglija. Pri posameznih naknadnih volitvah v parlament po letu 1918. so zgubile vladne stranke 18 mandatov; neodvisni liberalci so pridobili 4, delavska stranka pa 12 mandatov. Torej tudi v Angliji je pričakovati temeljite izpremembe v parlamentu pri novih volitvah. — Majska proslava v vseh mestih Anglije je bila velikanska, kakor še nikdar. Stotisočglave množice so manifestirale svojo voljo za boj in zmago socializma. Razredno-borbene čete se zbirajo za poslednji odločilni boj.

Nemčija. Velikanska je bila udeležba pri letošnjih 1. majskih proslavah. V Berlinu je demonstriralo za enotno fronto čez 300.000 delavcev vseh treh internacional. Podobno je bilo v drugih mestih. Na Saškem so proglasili 1. maj za praznik. V južni Nemčiji štrajka preko 160.000 kovinarjev že tedne, ker

hočejo podjetniki odpraviti 8-urni delavnik. Le enotna fronta bo naša opora v tej splošni ofenzivi kapitala proti delavskim pridobitvam. — 2. maja so bile velike demonstracije berlinskega mestnega delavstva, ker ni hotel magistrat priznati razsodbe ministrskega dela, da so upravičene zahteve uslužbencev za zvišanje mezd. Magistrat je poklical na pomoč policijo, ki je 2 delavca ubila, 25 pa težko ranila. Delavstvo vseh treh strank je proglasilo 4. maja enodnevni generalni štrajk v znak protesta. Posebno veliko je razburjenje proti policijskemu predsedniku Richterju, ki je večinski socialdemokrat.

Češka. 1. maj so slavili češki socialni demokrati (ki so glavni steber vlade, poleg narodnih socialistov) ločeno, dočim so nemški soc. dem., ki pripadajo 2 in pol internacionali slavili večinoma skupaj s komunisti. Velikanski obisk prireditelj komunistov, kaže najbolj, kako je v masah vkoreninjena ideja enotne fronte na podlagi nekompromisnega, odločnega razrednega boja in nevolja z ministerialno politiko čeških soc. dem. voditeljev. —

Francija. Velikanske proslave 1. maja so se vršile v znaku protesta proti imperialistični politiki. Poenkarea in njegove vlade, ki vodi nepreklicno v novo vojno. Posebno se je protestiralo proti nameravani okupaciji nemškega ozemlja, ki jo zahtevajo francoski nacionalisti in klerikalna - monarhistična klika visokega plemstva, ki jo v resnici vodi Foš in Pelé ter ostali člani generalnega štaba.

— **800 odstotkov dobička.** Papirnica Goldbach v Dresdenu, ki ima glavnico 1.155.000 mark, je lani imela 800 odstotkov dobička ali nad 9 milijonov mark. Plačevala bo po 50% dividende in delila brezplačne nove delnice. Vrednost delnice znaša 1600 % nad nominalom. Tovarna je enako sijajen dobiček napravila že tudi lansko leto. Tako se množi kapital na račun dela drugih.

Strokovni pregled.

POZOR!

- V Celju štrajkajo kovinarji.
- V Sisku štrajkajo delavci v opekarnah
- V Sisku štrajkajo delavci v tvornici koč »Socia«.
- V Zagrebu so klobučarski delavci v mezdnem gibanju.
- V Mariboru traja pasivna rezistenca v delavnicah južne železnice.
- V Beogradu je velika brezposelnost v čevljarstvu in sedlarski stroki.
- V Beočinu traja še vedno štrajk v cementni tovarni.
- V Slavonskem Brodu štrajkajo kovinarji.
- V Kruševcu so usnjarski in sedlarski delavci v mezdnem gibanju.
- V Zagrebu štrajkajo delavci v tovarni usnja.
- V Beogradu je brezposelnost v krojaški stroki.
- V Zagrebu in v Beogradu je brezposelnost v lesni stroki.

Kongres Saveza grafičnih delavcev. 7. t. m. se je vršil v Zagrebu kongres Saveza grafičnih delavcev. Najvažnejši sklepi kongresa so: 1. Ukinje se oblastna tajništva. 2. Pristop k Glav. Rad. Savezu je bil odklonjen z vsemi proti 4 glasovi (za so glasovali: minister n. r. Bukšek, P. Marjanovič, M. Židan (dosedanji tajnik) in I. Ovčariček. Natančno poročilo o kongresu prinesemo v prihodnji številki.

Trbovlje. Načelnik II. rudarske skupine Anton Zupančič III. z dvema drugima odbornikoma so bili pred par dnevi pri finančnem delegatu g. dr. Šavniku o zadevi povrnitve davka, kateri se je odtegnil od rudniških podjetnikov delavcem. Gospod dr. Šavnik je obljubil, da se davek vrne vsem dotičnim družinam, ki imajo več kot štiri otroke in sicer po temle načrtu: Po letnih 60.000—65.000 K prejemkov se vrne 300 kron, od 65.000—70.000 400 K, od 70.000 do 75.000 500 K, od

75.000—80.000 K 600 kron in od 80.000—85.000 K letnih dohodkov 800 kron. — Davek se bo izplačal pri prihodnji plači. K temu bi še pripomnili, da se je v Zagorju in Hrastniku že davek izplačeval, a v Trbovljah so ga pa gospodje v grajščini menda hoteli nekako zavleči.

Nova kolektivna pogodba stavbinskih delavcev. Sklenila se je nova kolektivna pogodba za stavbince. Mezde so zvišane za 15 do 20 odstotkov. Za delo na strehah, na visečem odru in za delo v rabljenih kanalih in straniščih

se plača 20 odstotkov pridelek k mezd.

Štrajk pri Westenu v Celju se je poostiril, ker so tudi zadnji stavkokazi zapustili delo. Naloga vsega zavednega delavstva je, da podpira celjske kovinarje, ker vsak štrajk, vsako mezdno gibanje je bitka za koristi celokupnega proletariata.

Telegram. Jesenice. Poročilo »Najpreja«. Obstoje steklarne v Zagorju v nevarnosti ne odgovarja resnici, opozarjamo javnost na naše poročilo, ki bo sledilo. Steklariji.

Dnevne vesti.

Razmere pri social. ministrstvu. Gotovi ljudje hočejo zopet, da se odpravi ministrstvo za socialno skrb in se združi z ministrstvom nar. zdravja. Stvar je smešna, ker je narodno zdravje le panoga socialne politike in naša skrb bo, da postane tudi zdravstvo le panoga socialnega skrbstva. Naše social. ministrstvo je storilo za delavstvo prav malo, saj je vendar sedanji minister dr. Žerjav bil sam tisti, ki je imenom celokupne buržuazije podvzel napad na 8-urni delavnik. Stvar je pa principijelne važnosti in celokupen zaveden proletariati bo moral podvzeti ostre korake proti tej nameri. — V časopisih je tudi objavljeno, da je ena najbolj kvalificiranih uradnic tega ministrstva v Ljubljani gđc. Štebi bila reducirana in vpokojena. Strokovnjake se pošilja v pokoj, da se dobi nova mesta za demokratsko-radikalne študente, ki imajo nalogo, da uničijo še tiste male pravice, ki jih nudi naša zakonodaja delavstvu. Najboljši dokaz, kako visoko mnenje imajo gospodje o delavstvu, je pač ta, da vodi socialno politiko v Sloveniji — živinozdravnik Ribnikar.

V zvezi z vsem tem pa je tudi hujskanje na zadnjem trgovskem shodu v Celju proti delavskemu zavarovanju in proti bolniškim blagajnam. Zveza Industrijske mobilizira svoje plačane čete. Delavstvo opri se v mogočni, enotni razredno-bojni fronti tem poskusom industrijskih baronov in njihovih podrepnikov, ki sede na zelo visokih mestih.

Srake. Prejšnje leto je izhajal strokovni list »Delo« kot centralno glasilo ujedinenega strokovno organiziranega delavstva Jugoslavije v Ljubljani. Ta list je bil v kratkem času od policije zaplenjen in zaustavljen. Zadnja številka glasila demokratov »Delavski List« pa prinaša članek »Za ujedinenje«, ki so ga zmuznili iz zaustavljenega »Dela«. Izmuzniti, premuzniti, omuzniti, t. j. parola demokratov, ki hočejo loviti na svoje limance. Ali vse to ne pomaga nič, ker se take stavbe same podirajo.

Škofja Loka. Tudi pri nas se je začel proletariati gibanje. Odkar je začela obratovati tovarna »Šešir«, smo se borili dan na dan za svoj košček kruha. Sedaj smo se organizirali in se je zato naš položaj malo zboljšal.

Grade tudi tukaj strojno tovarno, ki bo prava mučilnica za ubogo delovno ljudstvo. V Badovljah gradi žago znani vojni dobičkar in verižnik, ki muči delavce kakor živino. Za oskrbnico ima vdovo z nedorastlimi otročiči. Celo zimo mu je morala čuvati imetje v vedni nevarnosti, da zmrzne pri silni zimi, ki je vladala tu. Sedaj ta revna žena gara od 4. jutraj do 10. ure zvečer in zato dobi — 12 K (reci dvanajst jugoslovanskih kron). 18 ur gara uboga vdova za 12 K in opravlja najtežja dela v l. 1922 po Kristosovem rojstvu. Kje je zakon o 8urnem delu? Ali mar ne velja za loške motgece?

Le v organizaciji je moč. Zato kličemo proletariatu Loške, Selške in Poljanske doline v 12. uri: »Združimo se v mogočno, enotno, bojno vrsto proti enotni fronti naših izkoriščevalcev! Sodrugi na delo, dokler je čas!

Zaveden delavec.

Zagorje.

Kakor drugod, to je že naša stara pesem, živimo tudi mi črni rudarji v

Minister. Gospod notranji minister Marinković je dejal v debati o dvanaestih, da bi bila Jugoslavija brez policaja podobna Centralni Afriki. — Srečna Centralna Afrika! — Gospod notranji minister je izvoljen za upravnega člana beogradske — borze. To bomo draginjo pobijali in se borili proti borzijancem!

Iz jugosl. ječ. Sodrugi Filipović in še par drugih političnih obsojencev je obbolelo in morali so jih dati v bolnico. Dali so jih v jetniško sobo v bolnici, kjer leže med ubijalci, med sifilitiki in ljudmi, ki imajo nalezljivo egiptovsko očesno bolezen. Torej politične jetnike se da v sobe, kjer leže ljudje z najtežjimi nalezljivimi boleznimi. To se je zgodilo v XXI. stoletju v državi SHS, za vlade demokratov.

Za gladojoče v Rusiji. Sodrugi! Spomnite se ob vsaki priliki gladojočih ruskih proletarcev. Prispevke sprejema ali naše upravništvo (pišite na ček: Za gladojoče v Rusiji!) Ali pa pošiljajte na ček 12.840 »Odbora za pomoč gladojočim v Rusiji«, ki ga imajo v zalogi vsi poštni uradi (pripišite na ček: »Za delavsko sekcijo«). Vi, ki veste, kaj je glad, pomislite, da milijoni in milijoni ruskih proletarcev umirajo gladi.

Izkaz daril za gladojoče v Rusiji: Ambrožič Jože 10 D, Šmajdek Franc 10 D, Pleterski Pavla 10 D, Janez 10 D, Novak Franc 5 D, Sadel Jakob 8 D, Pokovec Jožef 10 D, Krhne Anton 2 D, Kunec Ivan 4 D, Ravnik Franc, društvo kovinarjev Jesenice zbralo na prvi maj 487.25 D, Smrtnik Jakob 10 D. Skupaj 546.25 D. Prejšnje 2998.50 D. Skupaj 3544.75 D.

ZAHVALA.

Zahvaljujem se vsem sodrugom in rudarjem, ki so me v bolezni, ko sem si zlomil nogo podpirali ter zbrali za mene 1.368 kron. Zahvaljujem se tudi gospodu inšpektorju, ki je prispeval 400 kron. Najiskrenejša hvala!

Štrukelj, rudar.
Kočevje.

Dopisi.

kotredeskem revirju, črno življenje bolj podobno živalim kakor ljudem. Tere nas od vseh koncev in krajev draginja z lakoto ali nobeden se ne zmeni, da bi nam pomogel iz teh nesrečnih razmer. Mi rudarji smo prepričani, da smo prvi najvažnejši činitelj za kmetom na gospodarskem polju. Mi črni rudarji ustvarjamo poljedelsko orodje, mi črni rudarji vozimo železnice in žrtvujemo vse svoje sile pod zaduhlo temno zemljo, da povzdignemo gospodarski dobrobit celokupne države. Ali kaj imamo mi od vsega našega požrtvovalnega dela, zakon o zaščiti države, ki štiti oderuhe izkoriščevalce in prinaša nam le brezpravnost, lakoto in dobre pobožne nasvete.

Že l. 1919 je družba obljubila narediti kopalnico. Ali žali bog tega še do danes niso storili. Po zimi pride človek trd in premražen domov in nima prilike, da bi se okopal in osvežil svoje telo, kajti male zaduhle sobe ne dajo niti toliko prostora, da bi se človek v njih lahko gnil kaj šele, da bi si pripravi kopeli. Na drugi strani pa nam dajejo različne dobre in pobožne nasvete, kako se bomo varovali jetike in drugih podobnih bolezni. Ja, vsi dobri nasveti ne pomagajo nič, ako smo lačni in ne moremo svojega telesa držati v redu. Da je z nami ogroženo

tudi naše potomstvo, ki naj bi tvorilo zdravo podlago celi državi, je razumljivo.

Ako smo mi dolžni skrbeti za gospodarski razvoj države s tem, da ji dajemo črno krmno, smo upravičeni tudi zahtevati od nje, da priskoči nam in našim družinam na pomoč in nas reši iz žalostnega stanja.

Le v močnem zdravem delavstvu leži procvit in napredek državnega gospodarstva. Rudar.

Hrastnik. Pri nas vladajo v zadnjem času prav čedne razmere. Delavstvo se šikanira na vse mogoče načine. Posebno se pri tem odlikuje mlad, komaj dvajsetleten strojni paznik J. Zupan, ki se razume na stroje toliko, kakor zajec na boben. Zato je pa ta gospod tem bolj vnet za to, da se delavstvo kaznuje za vsako malenkost. Vsaka sila do vremena! Kar se tu godi, je pa že preveč. Odkar je g. Zupan tu za strojnega paznika, se čisto pripeti slučaj, da se kakega kurjača ali delavca pri strojih odpusti iz službe kar brez vzroka in se ga vrže na cesto. Tudi g. obratovodja Burger je pravi prijatelj delavstva, za vsako malenkost kaznuje delavca z globo, in to ne 20 K, ampak 100—500—800 K. Ti mu lahko še tako dokazuješ svojo nedolžnost, po njegovem mnenju je delavec vedno kriv in kazniv. Je še tu pri nas okoli 13 takih »dobrotnikov«, med katerimi se odlikujeta Mihael in Alojz Babič. O g. Zupanu in ostalih približno še ob priliki več.

Eden glavnih vzrokov, da so ti gospodje tako predrzni je pa naša lastna nesloga. Ker smo nesložni, si gospodje vse upajo. Če zginejo iz naših vrst zahrbtni denuncijanti in hinavci in če bomo enotno in krepko nastopili proti temu postopanju, si bodo ti ljudje premislili v bodoče tako ravnati z nami.

Več kovinarjev in rudarjev.

Trbovlje.

Trboveljska premogokopna družba. Odkar so rudarji tej družbi predali svoje zahteve, skuša ravnatelj Skubic, da zavleče rešitev tega važnega vprašanja, ki je življenjskega vprašanja za rudarje. Posebno skuša ravnateljstvo zavleči stvar tako, da ji bi ne bilo treba plačevati povišane mezde že od 23. aprila 1922 naprej, torej od dneva, ko je potekla stara pogodba. V svojem zadnjem odgovoru se je postavilo ravnateljstvo na stališče, da se sploh ne more razpravljati o zvišanju mezd, dokler železnice ne priznajo nove cene za premog in dokler ne plača železniška uprava pripadajočega zneska, ki znaša ca. 26.000.000. Izgovarjajo se tudi s tem, da družba nima denarja, da družba dela z zgubo (blaženi, ki verjamejo!), da so zahteve rudarjev sploh pretirane, itd.

To so stare navade g. Skubice, ki je še vse pogovore zavlačeval in skušal delavstvo razcepiti.

Zveza rud. delavcev je na zahtevo članov sklicala, dne 14. t. m. javen shod v Trbovlje na dvorišče gostilne Pravič. Kljub slabemu vremenu, se je udeležilo shoda okoli 3.500 rudarjev. Shodu je predsedoval sodrug Salomon, zapisnikar je bil sodr. Jesih. Sodrug Peterkovič je v 1 in pol urnem govoru razložil bešen položaj rudarjev, dokazal, da je produkcija premoga dosegla predvojno množino, pojasnil vzroke draginje, grozno bedo delavstva na eni, velikanski luksuz kapi-

talistov na drugi strani, pokazal je na gomiljenje kapitala v bankah, na bujno cvetočo švercerijo in verižništvo, kar vse dela položaj rudarjev od dne do dne slabši. Objasnil je odgovor družbe, intervencijo na rudarskem glavarstvu in pri pokrajinski vladi. Iz dotičnega odgovora teh oblasti se vidi, da se pokrajinska vlada in rudarsko glavarstvo postavljajo na stran trb. družbe. Govorili so še sodrug Salomon, Pristov, Lorti, Mravljie, Vogrin in Jesih o položaju rudarjev, o potrebi silne, bojne organizacije, o dolžnostih članov itd.

Vsi govori so bili prekinjavani od burnega odobravanja in od medkliccev, ki so kazali jasno velikansko nezadovoljstvo, ki vlada med rudarji, ker se neče ugoditi njihovim pravičnim zahtevam. Ob polu 6. uri je bil shod zaključen.

V prihodnji številki bomo natančneje pisali in s številkami pokazali grozno materialno stanje rudarjev, za danes priobčimo sprejete resolucije.

Psi delničarjev in ravnatelj delniške družbe žive boljše, kakor mi rudarji, ki dajemo gospodi milijonske za-

Rudarsko glavarstvo in pokrajinsko vlado pozivljemo, da ukrenejo takoj vse, da dunajska trboveljska družba da nam jugoslovanskim rudarjem, to, kar nam gre.

Videli bomo, je li vsaj malo pravice za socialno slabše v tej državi, ki se baha z demokratizmom.

Gospodje, na vas je ležeče, da nam to dokažete.

RESOLUCIJA

sprejeta na javnem shodu rudarskega delavstva v Trbovljah 14. maja 1922.

Shod konstatira:

1. Velikanska draginja, vsled svetovne gospodarske krize, je postavila celokupno delovno ljudstvo, največ pa rudarske delavce Jugoslavije v neznosno gospodarsko stanje in obupen suženjski položaj.

2. Vzrok gospodarske krize in draginje je pohlep kapitalistične gonje za dobičkom.

3. Vsled slabega gmotnega položaja so bili slovenski rudarji prisiljeni postaviti svoje zahteve za zvišanje plač, katero vprašanje pa poskuša trboveljska premogokopna družba zavleči in daje ta-le odgovor: »Kar se tiče novih zahtev vljudno poročamo, da državne železnice še vedno niso priznale povišanje cen, katero je bilo potrebno radi povišanja delavskih mezd, ki se je dovolilo koncem januarja tega leta. Tako dolgo, dokler to vprašanje ni rešeno, nam je žal nemogoče stopiti v pogajanja radi ponovnega povišanja delavskih prejemkov.«

Shod zahteva:

1. da trboveljska premogokopna družba takoj vse potrebno ukrene, da ministrstvo železnice takoj uredi svoje plačilne odnose naproti trboveljski premogokopni družbi, da se s tem ne zavlačuje življenjsko vprašanje slovenskih rudarjev;

2. da kompetentni faktorji zabranijo trboveljski premogokopni družbi, da se poslužuje takim načinom zavlačevanja rešenja delavskih mezd;

3. da pokrajinska vlada za Slovenijo takoj skliče anketo, katero je rudarsko glavarstvo zahtevalo v svoji spomenici od 9. aprila tega leta.

uživamo uboga človeška bitja na svetu, je samo medel odsev, samo rahla senca onega življenja, ki ga uživamo z radostjo in bolečino v svojem srcu. Zakril bi svojo bol, pokopal bolečino v globočino svoje duše, zaklenil s sedmerimi ključi, zapечатil s sedmerimi pečati — a cel trud je zaman. Duša ti ihti! A glej prečudo; one daljne nerazumljive besede, ki so kakor žuborenje potoka, žvrgolenje ptičkov, stokanje podirajočih hrastov, ki so v zraku in srcu, ki jih ne vidi oko, ne sliši uho, noče pisati pero — lete same na papir. Beseda se roti besedi, ena lepša, svetlejša, čistejša od druge, cvetka pri cvetki, povezane v šopek, spletene v venec, ovijajoč in krasoč glavico mlade pastirice. Z slabimi rokami, srce ti pri tem tolče kot kovaško kladivo, poskušaj, da bi zaklenil duri, zaprl pot v hram, v

Za resolucijo je glasovalo 3.500 delavcev. Rudarji.

Trbovlje.

Trboveljska premogokopna družba je baje darovala za dar slovenskega naroda ob priliki vladarjeve poroke 5.000.000 kron. Torej bo gotovo imela še toliko denarja, da ne bo tudi rudarjem pritrgovala njihovega krvavo zasluženega plačila.

Trbovlje.

Trboveljska premogokopna družba se je zelo vstrašila naših zahtev in ker ni vedela, kaj bi nam odgovorila, je pa rekla, da nima denarja. V temu se pa pozna, kako so slabo gospodarili s temi milijoni, ki jih vsak dan noter dobivajo. Če so pa naše zahteve res tako visoke, bi pa jaz kakor žena proletarca in mati 5 otrok gospoda ravnatelja vprašala, če je to človeško, da živi ena družina, katera obstoji iz 7 članov in dobiva mesečno 3500 kron, t. j. na vsako osebo 500 kron mesečno ali pa na dan 16 K 50 vin., ne pa kakor računa družba po 20 ali 22 K. —

Tisk in javno mnenje.

(Konec.)

Samo ob sebi je razumljivo, da ne more ta metoda, ki se jo stranke poslužujejo, v katerih vrstah se pojavlja kriza — ter vodi teror in nasilja proti duševnim delovnim elementom opozicije — stalno držati. Val slednjič prodre vse ovire, vse jezove. Veleizdaja v stranki je edino to, če vse slepo ne veruje strankinemu vodstvu, njegovi nezmotljivosti in vsevednosti. Neštevilni so slučaj v zgodovini, da so iste osebe ki so bile vržene iz stranke, bile sprejete z velikim pompom nazaj, in da so onda siti ljudje vlekli za isto vrv. Posledice tega sistema so podobne kot las lasu in jih vidimo v religijski skupnosti in državi.

Brutalne se drugo mnenje terorizira — toliko dalj časa traja proces regeneracije in toliko silovitejša bruhne na dan, ko pride njegov čas, njegova ura. Boj skrajšati bi bil še edino le v stanu neodvisen protitisk, ki se mora tudi boriti proti strankarskemu tisku, da ne postane masa žoga v rokah vodstva stranke, razpasle — oligarhije. Neodvisen tisk je bolj potreben v ozdravljenju — javnega mnenja, kot pa lačnemu skorjica kruha. To je edina rešitev, da ne gredo vse stranke v nič, da ne utonejo v lastnem blatu, da jih lastni bratje, drugovi, preizkušeni bojovníki ne ubijejo, ki so prisiljeni vedno poslušati in se pokoravati poveljem voditeljev in se od njih pustiti voditi, kot cucek na vrvi.

Kam odvisen tisk (strankino glasilo) pelje, to so dogodki zadnjega leta in sedanja situacija, v kateri se listi — eni več drugi manj — nahajajo, jasno pokazali. Edino k zaničevanju in preziranjju vodijo. Na eni strani boječe stremljenje, da tako imenovana: enotnost stranke ostane cela, (kako ista izgleda v resnici, se vsak dan bolj vidi v krahirajočih strankah) ker se, dobesečno rečeno, hoče in dela z vsemi intrigami, tudi z žrtvami, da se za vsako ceno obdrži še nadaljni vpliv nad maso.

domovanje človekovega srca. Nimaš pravice, ne moči, da bi zaprl duri, zakril dragocenosti, ki so tam nakopičene. Rahel kot pomladni piš, nežna kot cvetka, tako tiha je pesem, porojena v tvoji duši. Cvetka rastoča pod skalami, raste počasi, zmerom globlje segajo njene korenine, že so razrile prst, razširile kot telegrafske mreže svoje korenine in razkrale skalo. En sam udarec s krampom in konec bi bilo njihovega tihega življenja — a ves svet bi čul grozen klic in v bolesi in grozi bi se vilo srce, molčalo bi rado, oh tako bi duša zakrila svojo bolelost, svojo neizmerno bol, ali molčati ne sme z mukami in s tiho radostjo oznanja vsem trpečim, stopajoč po križevi poti — grenko življenje — ker taka je zapoved.

Ante Šuntais.
(Konec prih.)

Jesti se mora pa vsaki dan, in če bi bilo to tako, da bi se kar tačas jedlo kakor se dela, potem trbov. družbi ne bi bilo nikoli jesti. Zato ker 16 K 50 v še za tistega otroka ni dosti, kateri se danes rodi, ko 1 liter mleka stane danes 14 K 80 v. 16.50 K in 16.50 K = 33 K. Vprašala bi jač g. ravnatelja, kolikokrat po 33 K on zapravi na dan. Če pa oni nečejo pripoznati naše pravice, potem si jo bomo sami priborili. In če mislijo naši možje, da se ne smejo boriti za naše pravice, se bomo pa me kakor proletarske žene začele boriti. Če bo šlo tako naprej bodo proletarske žene prenehale roditi otroke za kapitaliste.

Naj si visoke dame same rodijo hlapce in sužnje za sebe, kateri jim bodo za malo podporo delali. In potem bo prav rada gospoda nam plačevala tisto premijo (nagrado), ki jo plačujejo na Francoskem, ker tako si bomo priborili svoje pravice.

Naj živi delavska solidarnost! Doli s kapitalisti! Žena — proletarka.

Na drugi strani pa pušča stranka odprta vrata osebam, ki izrabljajo ugodno konjunkturo. To so osebe, ki jih včeraj še nismo videli, ne spoznali, ali pa take, ki so takoj po preobratu ali pred kratkim stopili v stranko, in so si v svesti, da s svojimi zmoglostmi in pekuniernimi razmerami lahko računajo, da jih stranka rabi in da zlezejo po ljudskih hrbtih na tople baržunaste fotelje poslancev ali ministrov in, da člani in pristaši stranke itak ne bodo nič opazili ali imeli mogoče kakšne pomisleke. Ljudstvo je še istega kova, iste mentalitete kot pred vojno in z navdušenjem poslušaj, če mu priljubljen ljudski govornik govori raz tribune in ga krmi s starimi frazami in šlagerji. Časopisje jim pa podaja vodo (ali ne vedno čisto). Element v stranki, ki je z buržuazijo v najtesnejšem sorodstvu, ter je bil še včeraj v najtesnejšem objemu z buržuazijo — hoče biti najbolj izkušen in radikalen. Nastane vprašanje, ali more demokratična stranka z oficijelnim glasilom najti pravi izhod iz tega vrvenja, kipenja in kaosa?

Ne samo, da je nezdravo pustiti tisk, ta ogromni bojovni instrument, v rokah voditeljev, se na daljšo dobo masa, intelektualci in delavci, ne bodo pustili držati v duševnem varuštvo za svoje stole boječe se voditelje — patricije. Že sama zavestna odgovornost, da nastane — oligarhija, je za mislečega človeka nekaj nevzdržljivega. Tisk bode v poznejši dobi imel takšen pomen, o katerem se nam danes niti ne sanja. Pokazalo se bo, da tisk ne sme biti monopol v rokah politikarjev in kapitalistov. Javno mnenje se ne bo dalo več krniti z doktrinarnimi frazami in izrodki bujne fantazije novinarjev. Priti mora enkrat do tega, da postane tisk neodvisen od strank ter kapitala, sicer je uresničenje demokracije in socializma nemogoče, ker bi vedno obstojale difference in bili še vedno razredi, ki bi vodili do razrednega boja. Tisk je najbolj nevarno in učinkovitejše orožje stranke in je zaradi tega potrebno, da mu je svoboda garantirana. Današnje stanje je imperializem voditeljev, katerim je nemogoče priti do živega. Ne more se ugoditi resnici in poštenosti, ker je tisk še danes premajhen in v rokah par generalov. Glavni smoter današnjega tiska je, vzgajati hlapce, braniti voditelje — patricije — konservirati bonce.

Mi rabimo danes garancije, da demokracija postane in ostane demokracija; ki izziva k zaničevanju vsega javnega mnenja in je obsojena na pogin.

Ante Šuntais.

**Zbirajte za
tiskovni sklad!**

Jetniki.

(Spomini na polpreteklo dobo.)

Razbil bom posodo spominov
in razlil poslednje solze.

Okorne in tresoče so moje roke, ko pišem ta spomin svojega življenja, ki je v vsej enoličnosti podoben listu drevesa: nikoli nisem lahko in z veseljem pisal, a danes mi je vsak stavek, ki ga napišem, telesna muka. Neprijetno in žalostno je življenje, katero je šlo pred letom mimo mene, ki veže moje misli — duh moj in voljo — vleče k tlom, kakor da bi imel privezan kamen na vratu. Res je, da bi mi beseda lažje tekla, ko bi bilo vsaj nekaj jasnega neba, nekaj solnca — a žal kraljuje le pošast. Zakon o zaščiti države se mi reži s popačenim obrazom v vsej hudobnosti in krvoločnosti. Življenje, ki ga